

Nr 162.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för
täckande av viss del av statens järnvägars driftförlust
under år 1918; given Stockholms slott den 7 mars 1919.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att för täckande av statens järnvägars driftförlust under år 1918 — utöver för dylikt ändamål förut anvisade anslag — å tilläggsstat för år 1919 under titel »utgifter för kapitalökning, tillfällig försträckning åt statens järnvägar» anvisa ett förslagsanslag, att utgå av tillfälliga låne-medel, å högst 11,300,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
7 mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för civildepartementet anförde chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, följande:

I en till riksdagen den 6 juni 1918 avlåten proposition, nr 459, med förslag till ny inkomstberäkning för 1918 års tilläggsstat m. m. föreslog Kungl. Maj:t riksdagen, bland annat, att å samma års tilläggsstat för täckande av statens järnvägars driftförlust under år 1918 anvisa, att utgå av tillfälliga lånemedel, ett reservationsanslag å 30,000,000 kronor.

Till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för berörda dag anförde jag i ärendet följande:

»För år 1918 beräknas driftförlusten å statens järnvägar komma att uppgå till cirka 30 miljoner kronor, under förutsättning att de höjda taxor, över vilka riksdagens yttrande inhämtats genom proposition nr 432 till årets riksdag, bli

tillämpade från och med 1 juli 1918. För täckande av denna driftförlust jämte den förlust, som må kunna uppkomma under nästkommande år, torde tillfällig upplåning böra anlitas. Det för järnvägarnas räkning upptagna lånet är avsett att amorteras genom att taxeförhöjningen bibehålles under erforderlig tid. Vidkommande den upplåning, som må föranledas av eventuell driftförlust även under år 1919, torde framställning icke böra ske till innevarande års riksdag. Däremot föreslår jag, att för täckande av driftförlusten vid statens järnvägar under år 1918 må i tilläggsstaten för år 1918 uppföras under särskild rubrik å utgiftssidan ett belopp av 30 miljoner kronor, samt att å inkomstsidan titeln tillfälliga lånemedel må förhöjas med motsvarande belopp.»

I skrivelse den 21 juni 1918, nr 462, däri riksdagen anmälde sitt beslut i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, erinrade riksdagen till en början, att enligt principerna för den år 1911 genomförda budgetreformen riksgäldskontorets utlåning till statens affärsdrivande verk för framtiden borde upphöra. Dessa skulle i stället, framhöll riksdagen vidare, erhålla kapitalökningsanslag å riksstaten och sedermera till statsverket inleverera överskottet å driften. Under normala förhållanden borde givetvis denna regel upprätthållas. Ett sådant fall, som det ifrågavarande, då ett affärsverk icke blott icke lämnat överskott utan gått med direkt förlust, torde emellertid vid budgetreformens genomförande ej hava varit förutsett.

Under de omständigheter, som föreläge, syntes det emellertid riksdagen, att övervägande skäl talade för, att det anslag, som måste beviljas, finge formen av tillfällig försträckning till statens järnvägar, som alltså i mån av uppkommande överskott å rörelsen borde återbetala beloppet. Då anslaget endast vore avsett för täckande av det under år 1918 uppkomna driftunderskottet, borde anslaget erhålla natur av förslagsanslag, högst.

I enlighet med vad sålunda anförts och under erinran, att riksdagen vid behandlingen av en till riksdagen avlåten proposition om förhöjda provisoriska tilläggsavgifter å statens järnvägar såsom sin uppfattning uttalat, att sådana åtgärder borde vidtagas, att för framtiden driftförlust å statens järnvägar så vitt möjligt undvekes, anmälde riksdagen, att riksdagen å tilläggsstaten för år 1918, under titel »utgifter för kapitalökning, tillfällig försträckning åt statens järnvägar» för täckande av statens järnvägars driftförlust under år 1918 anvisat, att utgå av tillfälliga lånemedel, ett förslagsanslag, högst, å 30,000,000 kronor.

I samband med beviljandet av extra krigstidstillägg och extra krigstidshjälp för senare halvåret av 1918, anvisade sedermera 1918 års urtima riksdag, på sätt av dess skrivelse den 29 november 1918, nr 2

framgår, å extra tilläggsstat för år 1918 på enahanda sätt för statens järnvägars räkning ett förslagsanslag, högst, å 19,000,000 kronor, svarande mot den beräknade utgiften för dessa extra dyrtidsbidrag åt personalen vid statens järnvägar.

I skrivelse den 20 februari innevarande år har nu järnvägsstyrelsen — jämte meddelande, att i enlighet med riksdagens ovanberörda beslut till järnvägsstyrelsens disposition, mot återbetalningsskyldighet, ställts medel till ett sammanlagt belopp av 49,000,000 kronor — anmält, att, sedan statens järnvägars bokslut för år 1918 nu verkställts, det visat sig, att en driftförlust för nämnda år av 60,298,170 kronor 96 öre föreläge, ett belopp, som alltså med 11,298,170 kronor 96 öre överstege de för täckande av dylika förluster av riksdagen redan anvisade medel. I skrivelsen anför styrelsen vidare:

»Innan styrelsen framlägger förslag till åtgärd för täckande av berörda ytterligare driftförlust, torde de viktigaste orsakerna till densammes uppkomst böra anmälas.

Redan vid utgången av det första halvåret hade driftförlusten stigit till kronor 32,566,782 eller till väsentligt högre belopp än det då beviljade förslagsanslaget. Under inverkan av de från den 15 juni utgående höjda provisoriska taxetilläggen höll sig under de närmast följande månaderna driftförlusten vid ungefär sin förra höjd och uppgick vid oktober månads slut till kronor 32,988,583. Under november och december månader har åter driftförlusten stigit med kronor 2,903,275 respektive 24,406,313 till sin vid årets slut nådda storlek. Driftförlustens stegring från det tidigare beräknade beloppet av 30,000,000 kronor faller sålunda till omkring 2,600,000 kronor på tiden, innan de sista taxeförhöjningarna genomfördes, till endast omkring 400,000 kronor på tiden juli—oktober och till omkring 27,300,000 kronor på årets båda sista månader. Att driftförlusten under denna sista tid varit så stor beror väsentligast på de beviljade extra dyrtidsbidragen, vilka utgått med kronor 19,772,238 mot beräknade 19,000,000 kronor. Den ytterligare för årets båda sista månader uppkomna driftförlusten av omkring 7,300,000 kronor utgöres till ett belopp av omkring 1,900,000 kronor av förfallen ränta å av statsmakterna beviljade tillfälliga lån och till omkring 5,400,000 kronor av egentlig driftförlust. Det synes vara särskilt det sist angivna beloppet, som synes erfordra förklaring. Denna får huvudsakligen sökas i det förhållandet, att trafiken avgjort varit i vikande. Under december månad har sålunda i jämförelse med år 1917 tonalet il- och fraktgods nedgått med 190,000 eller 20 procent.

Vid sin anmälan till Eders Kungl. Maj:t om anvisande av förberörda 30,000,000 kronor till täckande av statens järnvägars då beräknade driftförlust har riksdagen i anslutning till ett tidigare yttrande uttalat, att sådana åtgärder borde vidtagas, att för framtiden driftförlust av statens järnvägar så vitt möjligt undvekes. Under de omständigheter, som föreläge, syntes det riksdagen, att övervägande skäl talade för, att det anslag, vars beviljande vore erforderligt, finge formen av tillfällig för-

sträckning till statens järnvägar, som alltså i mån av uppkommande överskott å rörelsen borde återbetala beloppet. Enahanda princip följdes på av Eders Kungl. Maj:t gjord framställning vid beredande av medel till täckande av den ökade driftförlust, som finge beräknas uppstå på grund av beviljande vid 1918 års urtima riksdag av extra krigstidstillägg och extra krigstidshjälp.»

I anledning av vad sålunda anförts och under framhållande, att enligt styrelsens mening möjlighet icke förefunnits att undvika den inträffade ökningen av driftförlusten, hemställer järnvägsstyrelsen, att Kungl. Maj:t, för täckande av berörda ytterligare driftförlust, måtte till riksdagen avlåta proposition om anvisande å tilläggsstat för år 1919, under titel »utgifter för kapitalökning, tillfällig försträckning åt statens järnvägar», av ett förslagsanslag å högst 11,300,000 kronor, att utgå av tillfälliga lånemedel.

Såsom av järnvägsstyrelsens här ovan återgivna skrivelse framgår, har å järnvägsdriften under år 1918 uppstått en förlust, som med icke mindre än 11,298,170 kronor 96 öre överstiger det underskott å 49,000,000 kronor, för vars täckande medel redan av 1918 års riksdagar ställts till förfogande. Angående de faktorer, som föranlett uppkomsten av ett så betydande ytterligare underskott, lämnas i järnvägsstyrelsens ovannämnda skrivelse åtskilliga upplysningar. Utan att här närmare ingå vare sig på dessa faktorer eller på det för innevarande och nästkommande år beräknade resultatet av statens järnvägars rörelse, i vilket sistnämnda hänseende jag tillåter mig åberopa vad därom anføres i statskontorets vid årets statsverksproposition fogade skrivelse med förslag till beräkning av statsverkets inkomster för år 1920, anser jag mig i detta sammanhang endast böra uttala, att, på sätt järnvägsstyrelsen hemställt, åtgärder nu synas mig böra vidtagas för beredande av medel för täckande även av det sålunda uppkomna ytterligare underskottet.

Härvid torde böra följas enahanda former, som tillämpats i avseende å de vid 1918 års riksdagar täckta underskotten.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen,

att för täckande av statens järnvägars driftförlust under år 1918 — utöver för dylikt ändamål förut anvisade anslag — å tilläggsstat för år 1919 under titel »utgifter för kapitalökning, tillfällig försträckning åt statens järnvägar» anvisa ett förslagsanslag, att utgå av tillfälliga lånemedel, å högst 11,300,000 kronor.

Kungl. Maj:ts proposition Nr 162.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition i ämnet till riksdagen avlåtas av den lydelse, bilagan litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Lidholm.